

форми організації роздрібної торгівлі значно спрощують управління та призводять до оптимізації витрат, підвищення ефективності та збільшення конкурентоспроможності.

Анотація. В статті досліджуються тенденції розвитку розничної торгівлі в інноваційній економіці, проаналізовано і обґрунтовано необхідність використання операційного формату для розробки нових форм організації розничної торгівлі. Технічні нововведення розглядаються в якості основи для переходу к інноваційним формам організації розничних мереж.

Ключевые слова: інформаційні технології, торговельно-розничні мережі, автоматизація, оптимізація витрат.

Abstract. The article investigates tendencies of retail trade development in the innovative economy, analyzed and justified the necessity of using the operational format for the development of new forms of retail organization. Technical innovations are considered as the basis for the transition to innovative forms of retail networking.

Key words: information technologies, retail networks, automation, cost optimization.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Єрмолаєва, А.В. Організація документального забезпечення управління (психологічний фактор) / А.В. Єрмолаєва // Діловодство. – 2015 – №1. – С. 98–102.
2. Нові підходи в управлінні ІТ або як бізнес-цілі, пов'язані з ІТ-процесами [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://eba.com.ua/article/novi-pidhody-v-upravlinni-abo-yak-biznes-tsili-povyazani-z-protsesamy/>
3. RPA and the Back Office/Front Office Debate [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.uipath.com/blog/rpa-and-the-back-office/front-office-debate>
4. Digitization in Retail – Making Your Omni-Channel Strategy a Reality [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.comarch.de/files-de/file_138/Whitepaper_Digitization-in-Retail-Making-Your-Omni-Channel-Strategy-a-Reality_Comarch.pdf
5. Презентації, опис та інтерфейс ERP програм: 1С, Парус, Галактика, SAP, Oracle і Microsoft Dynamics [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://erp-project.com.ua/index.php/ru/poleznye-materialy/publikatsii/razrabotat/129-presentatin>
6. Walmart [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://cdn.corporate.walmart.com/5f/1c/8357c21e4d36a06b745ef0227007/earnings-release-fy18q1-final-1.pdf>

УДК 314.74

НАСЛІДКИ ТА ПРИЧИНИ АКТИВІЗАЦІЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

К. О. Дем'яненко, М. О. Кримова

Анотація. У статті розглянуто сутність і основні показники трудової міграції в Україні. Визначено категорії населення, що є найбільш схильними до міграції, країни міграційного тяжіння та основні сфери зайнятості українських мігрантів. Проведено аналіз основних причин поширення трудової міграції в країні. Розкрито позитивні та негативні наслідки міграційних процесів та їх впливу на соціально-економічне становище України

Ключові слова: трудова міграція, трудові мігранти, проблеми міграції, трудовий потенціал.

Вступ. Протягом останнього десятиліття в Україні відбулися кардинальні зміни в соціальній, політичній та економічній сферах життя. Під тиском принципово нових тенденцій і явищ у соціально-економічному та політичному середовищі збільшується чисельність трудових мігрантів. Зростаючі обсяги трудової міграції, призводять до дисбалансу між попитом і пропозицією на робочу силу на локальних, регіональних та національному ринках праці, а також суттєво впливають на подальший розвиток суспільства. На сьогоднішній день трудова міграція не тільки зменшує пропозицію

робочої сили на українському ринку праці, а й знижує її якість. Збільшення чисельності трудових мігрантів призводить до економічних, соціальних та демографічних втрат для суспільства і потребує активного втручання з боку державних органів управління, особливо в напрямку і розроблення ефективних дієвих стимулів щодо створення нових робочих місць, забезпечення гарантій зайнятого населення, поліпшення соціального захисту та рівня життя населення.

Значний внесок у розробку методології та методики дослідження міграції внесли такі вітчизняні науковці: З. Бараник, О. Гладун, І. Гончар, Е. Лібанова, Р. Моторін, О. Осауленко, О. Палій, О. Позняк, С. Стеценко, Л. Ткаченко, В. Швець. Проблемам світових міграцій робочої сили приділяли увагу такі зарубіжні дослідники: Х. Аранго, Т. Бауер, К. Босвелл, Ф. Мартін, Р. Мюнц, М. Фонсека, Д. Хейскен, К. Шмідт та інші. Механізм управління напрямів подолання демографічної кризи розкриваються в наукових працях таких учених: І. Бистрякової, З. Варналія, А. Колота, Р. Кулинича, О. Малиновської, І. Манцурова, В. Мандибури, С. Пирожкова, І. Пономаренка, Л. Стельмаха.

Метою дослідження є оцінка рівня розвитку трудової міграції в Україні, наслідків та причин її активізації.

Викладення основного матеріалу. Трудова міграція являє собою складний соціокультурний процес, який визначається цілим комплексом економічних і соціальних чинників, що впливають на всі сторони суспільного життя. Україна є однією з країн ЄС, що посідає одну з лідируючих позицій за показниками трудової міграції населення, зокрема безповоротної. Щорічно кілька мільйонів людей виїжджають за кордон з метою заробітку і в пошуках кращого життя. Причиною цих процесів є низька заробітна плата, високий рівень безробіття, поширення бідності та соціальна розшарованість населення та значно помітний розрив у оплаті праці з розвиненими країнами світу. Поглиблює наявну проблему міграції населення існуюча в Україні затяжна війна на Донбасі і анексія Криму, які стали поштовхом для населення цих регіонів шукати іншого притулку для себе і своїх сімей.

За даними досліджень проведених Міжнародною організацією міграції у 2015–2016 році закордоном України перебувають близько 700 тисяч громадян, з метою здійснення трудової діяльності. Перше місце серед трудових мігрантів за віковою структурою посідають особи у віці від 30 до 34 років, майже 48 % з яких мали довгострокові трудові контракти; на другому місці знаходяться особи у віці 45–64 роки, з яких більшість має короткострокові трудові контракти (35 %), що говорить про можливість їх рееміграції на батьківщину, але і більшості ці люди повертаються в Україну вже у непрацездатному віці, задля реалізації можливості отримання пенсії. Третє місце, серед мігрантів посідають особи у віці від 18 до 29 років, які майже в однаковій кількості (23 %) мають, короткострокові та довгострокові трудові контракти. Зменшення чисельності мігрантів в цій групі спричинено тим, що більшість молоді у цьому віці їдуть навчатися за кордон, та сприймають зайнятість, як короткострокову можливість підзаробити [5, с. 5].

Якщо аналізувати віковий склад трудових мігрантів з України, то співвідношення чоловіків та жінок різниця в залежності від вікової групи, до якої вони належать. Так, наприклад, чоловіки у віці від 30 до 44 років є більш схильними до міграції ніж жінки (65 % чоловіків та 35 % жінок), у групі 45–65 років серед мігрантів більше жінок (чоловіків 40 %, а жінок 60 %), в наймолодшій групі 18–29 років співвідношення чоловіків та жінок є однаковим.

Основними напрямками трудової міграції з України є країни Європейського Союзу та Росія. За результатами 2014 року в ЄС працювало 51 % (602,5 тис. осіб) трудових мігрантів, в Росії 43,2 % (511,0 тис. осіб). Напрямами трудової міграції з України в країни ЄС були Польща, Італія та Чехія [3, с. 14–18]. За більш пізніми дослідженнями 2016 року лідерами серед країн реципієнтів українських мігрантів є: Польща – 40,76 %, Російська Федерація – 17,81 %, Угорщина – 10,45 %, Молдова – 7,41 %, Білорусь – 5,95 %, Словаччина – 3,23 %, Румунія – 2,94 %, Туреччина – 2,31 %, Єгипет 1,51 %, Німеччина –

1,26 %, ОАЕ – 0,59 %, Ізраїль – 0,56 %, Італія – 0,5 %, Австрія – 0,46 %, Греція – 0,46 %, інші країни – 3,84 % [2].

Щодо видів економічної діяльності в яких найчастіше працюють українці за кордоном, лідерами є: будівництво, промисловість, ресторанно-готельний бізнес, домашній догляд і сільське господарство. Остання три сфери популярні в країнах ЄС, тоді як транспорт і торгівля популярніші в країнах СНД. Щодо гендерного поділу праці існує чіткий поділ. Жінки в основному зайняті в догляді на дому та в готельно-ресторанному бізнесі, тоді як чоловіки зайняті на будівництві, виробництві і в галузі транспорту (рис. 1)

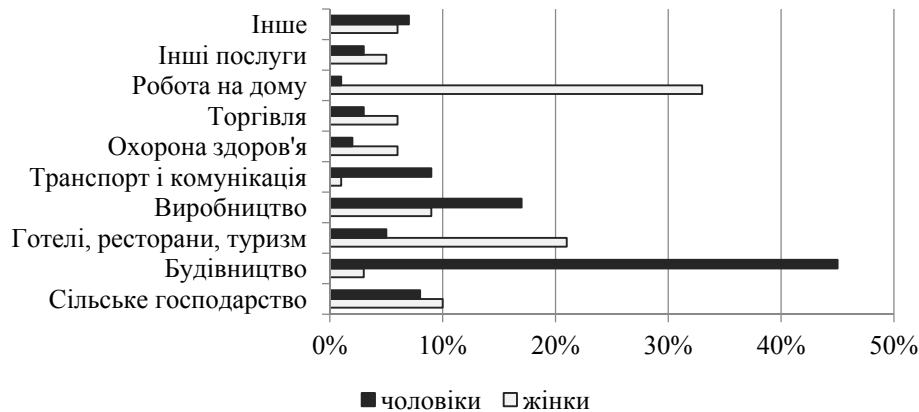

Рисунок 1. Гендерний аспект зайнятості українських мігрантів за сферами діяльності [5]

Основним поштовхом для виїзду населення України закордон є економічний фактор, а саме низький рівень оплати праці. У 2016 році розмір середньої заробітної плати в країні склав 4467 грн., що при поточному курсі дорівнює 165 доларів США. Для порівняння у той самий період середньо місячна заробітна плата в Норвегії складала 7049 доларів США, у США – 4580 доларів США, у Франції та Італії, близько 3300 доларів США, а у наближеній до України Словаччині та Естонії, відповідно 1382 та 1259 доларів США [7]. Невтішною є й динаміка змін заробітної плати в Україні, не дивлячись на позитивні тенденції її зростання у гривневому еквіваленті, враховуючи зростаючий курс американського долара, заробітна плата має тенденції до значного скорочення від 204 доларів США у 2014 році до 165 доларів США у 2016 .

Ще однією, не менш важливою, причиною активізації процесів трудової міграції українського населення є нестабільність ситуації на ринку праці в Україні, наявність регіонального та секторального дисбалансу між попитом та пропозицією робочої сили зменшує вірогідність працевлаштуватися в рідній країні. Особливо це стосується молодшої частини населення, яка має найбільший потенціал для реалізації свого людського капіталу.

За даними Державної служби зайнятості в 2017 році в Україні на одне вакантне робоче місце приходилось 7 безробітних, а в окремих професійних галузях діяльності, наприклад, менеджмент та керівні посади – 15 осіб на місце, кваліфіковані робітники сільського господарства – 44 особи, технічні службовці – 9 осіб. Найменшим є навантаження серед кваліфікованих працівників з інструментом 2 особи та професіоналів – 5 осіб.

Трудова міграція сприяє притоку грошових переказів в Україну. Дивлячись на динаміку приватних грошових переказів у 2015 році, обсяг грошових переказів мігрантів в Україну склав більше 6959 млрд. дол. США на рік. У 2016, згідно з розрахунками Групи Світового Банку по оцінці перспектив розвитку, сума переказів в Україну склала 7535 млрд. дол. США. Для України грошові перекази мігрантів є важливим джерелом доходу домогосподарств, члени яких працюють за кордоном. В основному витрачаються отримані кошти на поточне споживання, придбання нерухомості, товарів довготермінового використання та освіта [6, с. 23].

Щодо економіки України, то грошові перекази трудових мігрантів мають неоднозначний вплив на неї, вони виступають, як: надійне джерело іноземної валюти, так як вони мають стабільний характер, на відміну від прямих іноземних інвестицій; фактор зниження бідності в країні за рахунок притоку додаткових грошових коштів в родини, годувальник яких поїхав за кордон; фактор збільшення платоспроможності окремих категорій громадян; надійне джерело покращення соціальних цілей домогосподарств, тобто сприяють збільшенню витрат на охорону здоров'я та освіти; інструмент сприяння інвестування в малий бізнес та розвиток підприємництва.

Трудова міграція, як соціальний та економічний процес має свої позитивні та негативні риси. Серед сприятливих наслідків процесу міграції, можна виокремити: по-перше, це активізація значного грошового, валютного притоку іноземної валюти в Україні, що позитивно впливає на загальну економічну ситуацію; по-друге – це зростання експортних можливостей для українських виробників та розширення можливостей торгового партнерства між країнами; по-третє, це накопичення людського потенціалу особами, що виїжджають за кордон та повертаються з часом в Україні (вони збагачуються новим професійним та життєвим досвідом, розширюють світогляд та покращують знання іноземної мови; по-четверте – це зниження напруги на національному ринку праці за рахунок відтоку частини безробітного населення за кордон, однак іноді цей фактор може приймати негативний характер, адже виїжджає до інших країн більш конкурентоспроможна та освічена робоча сила; по-п'яте, накопичений мігрантами стартовий капітал, дуже часто використовується для створення малих та середніх підприємств після повернення їх додому, що сприяє розвитку в країні підприємницької активності та формуванню середнього класу; по-шосте, можливість для мігрантів приймати участь в «етнічній економіці» країни, яка її приймає, з орієнтацією на споживання українських товарів за кордоном; по-сьоме, стимулювання до виникнення спільних підприємств, збільшення товарообігу між країною експортером та країною імпортером людського капіталу.

До негативних наслідків активізації відтоку національної робочої сили за кордон можна віднести: по-перше, втрату висококваліфікованої робочої сили, яка не лише зменшує чисельність працездатного населення в країні та зменшує кількість платників податків, а й забезпечує втрату накопиченого в країні людського капіталу, не даючи їй можливість розвиватися в повній мірі; по-друге, зменшення віддачі від інвестицій в людський капітал, особливо серед осіб, що отримали освіту за рахунок держави та виїхали після цього за кордон; по-третє, відсутність відрахувань від заробітної плати мігрантів у соціальні та пенсійні фонди; по-четверте, поширення соціального сирітства в країні та поступовий розпад сімей, через довготривалу відсутність членів родини; по-п'яте, зростання цін на товари і послуги на внутрішньому ринку (наприклад житло), при низькій купівельній спроможності більшості населення; по-шосте, збільшення навантаження на пенсійний фонд за рахунок необхідності сплати пенсії мігрантам, які повертаються в Україну по досягненню пенсійного віку; по-сьоме, зниження рівня народжуваності у молодих сім'ях.

Висновки. Проведений аналіз характеру міграційних тенденцій в Україні дав змогу зробити висновок, щодо високого рівня актуальності та заглибленості існуючої проблеми. Основними емігрантами з країни залишаються молоді та висококваліфіковані люди, які виїжджають за кордон втрачають свій накопичений трудовий потенціал працюючи на посадах, що не відповідають наявним в них знанням, вмінням та навичкам. Основними причинами активізації міграційних процесів в Україні є: низький рівень заробітної плати, дисбаланс та велике навантаження на ринку праці, нестабільна соціальна та політична ситуація в країні, ментально високий рівень територіальної мобільності населення країни, тощо. Це говорить про необхідність розробки цілого комплексу заходів, щодо покращення макроекономічного клімату в країні, покращення умов та якості зайнятості населення, розширення можливостей працевлаштування, що в комплексі сприятиме створенню

придатного середовища для збереження трудового потенціалу та втримання процесів відтоку висококваліфікованої робочої сили за кордон.

Аннотація. В статье рассмотрены сущность и основные показатели трудовой миграции в Украине. Определены категории населения, которые наиболее склонны к миграции, страны миграционного притяжения и основные сферы занятости украинских мигрантов. Проведен анализ основных причин распространения трудовой миграции в стране. Раскрыты положительные и отрицательные последствия миграционных процессов и их влияния на социально-экономическое положение Украины.

Ключевые слова: трудовая миграция, трудовые мигранты, проблемы миграции, трудовой потенциал.

Abstract. The article deals with the essence and main indicators of labor migration in Ukraine. The categories of the population most likely to migrate, the country of migration attraction and the main spheres of employment of Ukrainian migrants are determined. The analysis of the main causes of the spread of labor migration in the country is carried out. The positive and negative consequences of migration processes and their influence on the socio-economic situation of Ukraine are revealed

Key words: labor migration, labor migrants, migration problems, labor potential.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналіз динаміки середньої заробітної плати в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6560/1.pdf>
2. Географія міграції: куди їздили українці в 2015 році і хто відвідував Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу. <https://news.finance.ua/ua/news/-/368689/geografiya-migratsiyi-kudy-yizdyly-ukrayintsi-v-2015-rotsi-i-hto-vidviduvav-ukrayinu>
3. Звіт щодо методології, організації проведення та результатів вибіркового модульного дослідження з питань трудової міграції в Україні / Міжнародна організація праці, Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/europe/ro-geneva/sro-budapest/documents/publication/wcms_244746.pdf.
4. Зовнішні міграційні процеси трудових ресурсів: фактори, стан та наслідки для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/92.pdf
5. Міграція як чинник розвитку в Україні. – К. : МОМ, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.iom.org.ua/sites/default/files/mom_migraciya_yak_chynnyk_rozvytku_v_ukrayini.pdf.
6. Статистика / Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.
7. Рейтинг країн відповідно до розміру середньостатистичної зарплати, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://visasam.ru/emigration/vybor/srednya-zarplata-v-mire.html>.
8. Характеристика рівня безробіття в Україні та інших країнах світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/23062/1/79-82.pdf>

УДК 303.7

ПРО ЗАСТОСУВАННЯ МАІ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ОПТИМАЛЬНОГО РІШЕННЯ ВИБОРУ ВИШУ В УМОВАХ БАГАТОКРИТЕРІАЛЬНОСТІ

О. А. Донюк, Н. В. Буркіна

Анотація. Статтю присвячено аналізу та дослідженню методу аналізу ієрархій в умовах визначеності та багатокритеріальності. МАІ прийнято вважати загальною теорією вимірювання, він застосовується для виведення шкал відносин як з дискретних, так і безперервних парних порівнянь в багаторівневих ієрархічних структурах. За допомогою алгоритму дій наведено приклад розв'язання задачі, де розраховані коефіцієнти прийняття рішень та знайдено оптимальне управлінське рішення.

Ключові слова: управлінське рішення, прийняття рішень, метод аналізу ієрархій, МАІ, альтернативи.

Невід'ємним етапом цілеспрямованої діяльності кожної людини є прийняття рішення. Існує безліч практичних ситуацій, в яких людина або група людей стикаються з необхідністю зробити вибір одного з декількох варіантів рішень якоїсь проблеми. Загальною у цих проблемах є ситуація вибору, необхідним компонентом якої є людина.